

Noves formes de conflicte: la nova revolució tecnològica i la transformació del control públic

PAUL PONSAERS¹

Professor doctor del Departament de Criminologia i Sociologia
de la Llei de la Universitat de Gant (Bèlgica)

41

1. INTRODUCCIÓ

L'Escola de Policia de Catalunya, que organitza aquest congrés sobre Noves Polítiques de Seguretat Pública, em va demanar que parlés sobre les noves formes de conflicte. Ha estat per a mi un honor acceptar aquesta invitació. No obstant això, tenia un problema. L'objectiu de la conferència, detallat en el fullet que em van enviar, era molt explícit: «Conèixer i sotmetre a debat diverses iniciatives actuals adoptades pel sector públic per a fer front als problemes recents i futurs en l'àmbit de la seguretat pública». La resposta més evident era preparar una ponència sobre el problema creixent de la delinqüència en l'entorn urbà. Emfasitzar la crisi profunda dels delictes violents en augment a les ciutats. Era evident que la manera en què el manteniment de l'ordre de la comunitat pot (o no pot) resoldre aquest problema havia de constituir el debat central d'una ponència d'aquest tipus.

Evidentment, aquest tipus d'anàlisi seria profitós, i en qualsevol cas reflectiria una realitat vertadera, tot i que no seria difícil evitar la temptació d'utilitzar una i altra vegada els programes ja existents de teorització sobre el problema de la seguretat pública. En altres paraules, el risc de «parlar més sobre el mateix» era força gran.

Com que el tema d'aquesta conferència és més provocador, vaig estar temptat de portar l'anàlisi una mica més enllà. Quins tipus de problemes trobarem en el futur? Intentaré investigar les formes de problemes de la societat que, en la meua opinió, adquiriran importància en el futur. De tota manera, si reformulem la pregunta sí que tocarem els temes clau d'aquesta conferència: «Quins tipus de noves formes de conflictes poden aparèixer amb la possible transformació futura del concepte actual de seguretat pública?»

1. a/e: paul.ponsaers@rug.ac.be.

És inevitable que aquesta anàlisi de nous problemes en el futur es faci mitjançant observacions històriques. El seu objectiu principal és aclarir històricament la profunda transformació que les societats pateixen quan la relació entre l'esfera privada i la pública es desplaça o, fins i tot, canvia. També es destacaran quins tipus de formes de conflicte alteradores apareixen a causa d'aquestes transformacions.

2. TRANSFORMACIÓ DE LA RELACIÓ ENTRE L'ESFERA PRIVADA I LA PÚBLICA

L'artesanía domèstica medieval encara era molt popular al començament de la Revolució Industrial, al final del segle XIX. Aquesta organització social de la feina es considerava explícitament una funció pública. L'artesanía s'exhibia principalment en el mercat públic. Si no, l'artesà domèstic obria casa seva al *públic*. Avui dia, utilitzem la noció *cases publiques* en un sentit més específic, mentre que les feines domèstiques han quedat reduïdes a les de les anomenades dones públiques. En aquell temps, els artesans eren *homes publics*. Eren controlats per l'herència dels gremis i les seves normes tan estrictes per a mantenir els estàndards de la corporació. Una determinada transparència pública guiava la producció dels béns i la seva qualitat. Al principi de la Revolució Industrial, la vida social era bàsicament pública, amb totes les seves connotacions positives i negatives.

L'esfera pública va fer una forta implosió durant el període de la Revolució Industrial, perquè aquesta va portar les relacions laborals a l'esfera privada, ja que es basava en un contracte privat entre l'empresari i l'empleat. Els llocs de treball es van convertir, més que mai, en un àmbit privat, en què la feina es venia al preu més baix possible. La transparència pública sobre les condicions i les circumstàncies laborals, i també sobre la qualitat dels productes, va desaparèixer en gran part i va passar a integrar-se en el contracte privat, entre l'empresari i l'empleat, el consumidor i el productor. La Revolució Industrial va transformar les relacions de feina tan dràsticament que els treballadors es van convertir en « propietat privada » de la indústria. Com a tal, durant la Revolució Industrial la vida social es va convertir bàsicament en una vida privada que estava en possessió i sota el domini de la nova elit industrial.

Però això només és veritat fins a cert punt. Aquesta privatització industrial va propiciar un contramoviment social. A causa d'un gran moviment i de l'oposició social, els estats civils centrals es van veure obligats a crear noves formes de legislació social i laboral. Com a tal, la divisió entre temps laboral i temps lliure es va convertir en uns dels objectius d'aquesta lluita social. A la majoria de països europeus hi va haver conflictes socials greus en la lluita per reduir el nombre d'hores de treball. Com que la relació entre temps laboral i temps lliure cada vegada estava més controlada i regulada pels organismes públics com la Inspecció de Treball,²

2. PONSAERS, P. «Structuralism and reasearch on the labour inspectorate». *La Création de la Loi et ses Acteurs. L'exemple du Droit Pénal* [ed. Robert, Ph.]. Oñati: Institut Internacional de Sociologia Jurídica, 1991. (Oñati Proceedings, 3) p. 103-128.

aquesta oposició va transformar-se en el dret de les persones a la vida privada, a la intimitat. Va aparèixer una contradicció: es van crear noves regulacions per a protegir la vida privada dels treballadors contra la privatització que duia a terme la indústria.

El resultat d'aquesta evolució va ser sorprenent. Anteriorment, l'àmbit públic comprenia quasi tot el que hi havia a la vida, però la Revolució Industrial va reduir l'esfera pública a dos aspectes. D'una banda, la vida industrial es va convertir, principalment, en un àmbit privat en què la intervenció i el control públics de l'Estat es toleraven fins a cert punt, especialment per a mantenir la pau social en les relacions industrials. D'altra banda, els treballadors van tornar a obtenir un cert grau de llibertat gràcies a la creació de la seva vida privada, en detriment de l'esfera pública. Amb els anys, aquest àmbit de la vida privada cada cop va adquirir més protecció contra totes les formes d'intervenció pública. Així mateix, va aconseguir protecció contra qualsevol intervenció profusa per part d'ens estatals com ara la policia.

Com més invisible es tornava aquesta esfera privada, més invisibles es tornaven la pobresa i les privacions, i més «estrany» era el treballador en la societat. La vida privada es va convertir en la coartada de la ignorància i la no-intervenció radical. Gràcies a uns quants científics liberals il·lustrats, que investigaven la qüestió social, com ara Quetelet, el problema social va aconseguir ressò i es va assolir un desenvolupament més gran de les polítiques socials.³ No obstant això, l'esfera privada continuava essent protegida estrictament. La intervenció pública en l'esfera familiar privada estava controlada per un estricte codi moral que condemnava el que hom anomenava promiscuïtat, desatenció dels infants, pidolar, vagabundejar i altres tipus de conducta social que, en la pràctica, només eren atribuïbles als pobres.

Al final, l'esfera pública va quedar limitada al carrer, els parcs, el mercat, la zona d'aparcament... Joanna Shapland⁴ diu el següent: «Si pensem quina part de l'entorn es compon de carrers públics o quant de temps la gent passa al carrer, veurem que és una part molt petita». I té raó. La zona pública estava sota supervisió del públic mateix, era protegida per les forces de policia públiques, com per a emfasitzar la divisió entre l'àmbit públic i el privat, on el públic no tenia cap mena d'autoritat. L'embriaguesa estava prohibida, ja que era pública la conducta immoral estava prohibida, perquè era pública el vandalisme estava prohibit, perquè era públic...

A casa, en un context familiar privat en retrocés, l'individu podia actuar com volgués, sempre que no causés danys a altres individus. El secret de la vida privada domèstica es va convertir en la forma de viure dominant. L'atomització social

3. QUETELET, A. *Sur l'homme et le développement de ses facultés*. Paris: Fayard, 1991 (orig. 1835), p. 15-38; QUETELET, A. *Sur la statistique morale et les principes qui doivent en former la base* (1848). *Déviance et Société*, VIII, 1, 1984, p. 13-41.

4. SHAPLAND, J. «Selling safety: Policing and Social Control over the Public-Private Divide». Center for Criminological and Legal Research, University of Sheffield. Ponència general per als seminaris del GERN de 25-26 de juny de 1998.

va passar a ser el nou valor de la modernitat, un territori preparat i obtingut en la lluita contra la privatització del territori industrial.

Dins del context industrial, es van desenvolupar de manera semiautònoma formes d'autoregulació independentment de la intervenció pública. La justícia privada i el manteniment de l'ordre van guanyar importància darrere els murs del secret industrial, ocult de qualsevol intervenció de l'Estat i dels seus ens públics.

El raonament essencial que vull fer sobre aquesta qüestió és que, d'una banda, l'àmbit públic va quedar molt reduït en benefici de l'àmbit privat mentre que, d'altra banda, l'esfera privada es va dividir en una competició entre la intimitat domèstica i la industrial.

Aquesta transformació de la relació existent entre l'esfera pública i la privada va tenir conseqüències importants. Determinades formes de conducta punible eren cada vegada més desconegudes, mentre que altres formes de delinqüència cada vegada rebien més atenció a causa de la seva manifestació visible als carrers. La mera presència de les forces de policia públiques en el reduït territori de les zones públiques va propagar les formes de *delicte del carrer* com a principal categoria de totes les que formen la delinqüència. L'absència d'ens públics en l'àmbit domèstic, ben protegit, va fer que determinades formes d'abús, maltractaments i explotació sexual no fossin visibles i, per tant, es consideressin inexistentes. La mateixa absència en l'àmbit industrial va fer que determinades conductes punibles, com ara el frau, els crims «de quant blanc» i la corrupció també fossin invisibles i que, per tant, se'ls atorgués poca importància.

L'atenció il·limitada del problema de l'ordre públic⁵ va encobrir la manca de regulació de l'ordre privat. La lluita per la seguretat pública va substituir la guerra contra el crim. La demanda de «més poder blau al carrer» va ser el resultat evident d'aquesta evolució, així com el traspàs del domini dels departaments de justícia als departaments d'afers interiors. La força de la policia va quedar restringida als guetos de vida pública, a la tolerància zero en aquests ambients, ocults a l'evolució social elemental cap a una tolerància global en l'entorn privat domèstic i industrial.

3. LA INVASIÓ DE LES NOVES TECNOLOGIES EN LA INTIMITAT DOMÈSTICA

Aquest procés ha quedat molt ben determinat per la introducció massiva de noves formes de tecnologia i comunicació, que han envaït l'organització de la vida domèstica privada. El fax, el telèfon mòbil, els web i el correu electrònic han transformat profundament la comunicació dins de l'esfera privada. La mobilitat geogràfica ha passat a ser supèrflua, el coneixement és omnipresent i sempre està disponible en quantitats il·limitades.⁶ L'explosió de l'àmbit privat està dissolent en gran manera l'esfera pública.⁷ Les relacions privades ja no estan restringides als mem-

5. VAN OTRIVE, L.; CARTUYVELS, Y.; PONSAERS, P. *Les polices en Belgique, Histoire socio-politique du système policier de 1794 à nos jours*, 1991, uitg. Vie Ouvrière, Bruxelles, p. 336; VAN OTRIVE, L.; CARTUYVELS, Y.; PONSAERS, P. *Sire, ik ben ongerust. Geschiedenis van de Belgische politie 1794.1991*, 1992, iutg. Kritik, Leuven, p. 367.

bres de la família, als amics i altres individus coneguts, sinó que també inclouen els desconeguts, l'anonimat, els contactes invisibles i ocasionals. No podem evitar que altres persones s'introdueixin en la nostra vida privada. El món es converteix en la nostra família i, així, les noves formes de tecnologia i comunicació fan que l'esfera privada adquireixi dimensions mundials i que, al mateix temps, l'àmbit privat i el públic s'interpenetrin i siguin indistingibles.⁸

Aquestes mateixes formes de tecnologia i comunicació difuminen les fronteres entre la realitat i la ficció, les fronteres de les convencions socials. Tradicionalment, la regulació social feia reals els fantasmes en públic. Es donava per fet que a la vida privada tampoc no es feien reals els fantasmes, prenent com a base la premissa que els individus continuaven impregnats per la regulació social fins i tot en l'esfera privada. Es considerava que els fantasmes no existien en la conducta, com els desigs i els somnis no aconplerts, i que estaven dominats per un superrego ben desenvolupat. L'individu no es permetia creure-hi. De tant en tant, de totes maneres, es permetia una exposició pública i regulada de fantasmes. A Bèlgica i a altres països d'Europa, durant el Carnestoltes la gent podia (i pot) riure's del Govern, de l'Església, dels empresaris, etc. Estava permesa un tipus de descàrrega social limitada en el temps i en l'espai. I es poden trobar molts exemples d'aquest tipus de rituals en moltes cultures.

Bàsicament, es considerava que l'individu és un ésser social, conscient dels límits de la seva conducta. La socialització, com a internalització del que estava prohibit, era la paraula clau. La socialització, de fet, era considerada una funció primària de l'esfera privada i la construcció mental d'una conducta social adequada s'establia dins de la família.

Ara bé, les noves formes de tecnologia i comunicació fan possible estar a l'altura dels fantasmes. No només perquè la realitat virtual crea nous móns que cal matar i pertorbar, sinó, especialment, perquè la interactivitat anònima ho fa possible. És l'ocasió per a penetrar anònimament en la realitat d'algú altre, en la seva esfera privada, sense cap límit temporal ni espacial i experimentant els fantasmes virtuals amb altres individus reals.

Els espais d'odi d'Internet fomenten la violència racista i la pornografia infantil s'hi ven com qualsevol altre producte... Els fantasmes es converteixen en realitat i desapareixen les fronteres de la conducta prohibida per la societat. Els individus socialitzen en la seva esfera privada per a viure d'acord amb els seus fantasmes o altres fantasmes prefixats, també en l'esfera pública, per a traspassar els límits de

6. DE MAILLARD, J. «Le crime à venir - Vers une société fractale». *Le Débat*, 1997, núm. 94, p. 108-109.

7. VAN OUIRIVE, L. *Misdaad in toekomstperspectief*. Burger, Recht & Samenleving. Rapport op vraag van de Koning Boudewijstichting, setembre 1998.

8. Pel que fa a això, cal destacar que Matthiesen declara que no tothom pot accedir per igual a la xarxa: sobretot la utilitzen els homes amb una bona posició de les zones metropolitanes. A més, destaca que és perfectament possible controlar el sistema econòmicament i políticament, i també que hi ha una agenda oculta d'interessos polítics: «Creure que la comunicació es produeix entre iguals és una il·lusió». Vegeu: MATTHIESEN, Th. «The viewer society. Michel Foucault's Panopticon revisited». *Theoretical Criminology*, vol. 1 (2), 1997, p. 218-233.

les convencions socials. La interpenetració de la realitat i els fantasmes destrueix la divisió entre l'àmbit privat i el públic. El ciberespai ofereix la possibilitat del «cibersexe»,⁹ sistema mitjançant el qual un es pot comunicar a través de butlletins en línia i accedir a manuals i a guies que proposen cites i serveis de persones que tenen unes preferències sexuals poc habituals o estranyes. Ha nascut la fantasia interactiva... L'addicció al sexe a la xarxa és més visible a través de «Sexoaddictes anònims».¹⁰ El problema de l'addicció a les apostes també es veu facilitat per les noves tecnologies, tot i que fins ara no se li ha donat tanta importància ni ha estat considerat tan problemàtic. Les «webapostes» o les «ciberapostes», jugar en casinos virtuals a través d'Internet... Tot s'introdueix en l'esfera privada. Els nous addictes reben el nom de «webahòlics».

L'exemple més impressionant d'aquest tipus de conducta es l'assetjament, en què la vida privada dels individus (coneguts i desconeguts) es veu destorbada d'una manera no desitjada per altres individus.¹¹ Es pot apreciar aquesta mateixa tendència en determinats mitjans de comunicació. Podem observar un interès i un mercat creixents per a les mesclades extremes de ficció i faccions; la vida privada i la pública s'entrelliguen i s'emeten, al mateix temps, a la sala d'estar de casa i al fòrum públic. Simplement per donar gust a l'audiència insatisfeta. La premsa ha aconseguit presentar problemes privats com a problemes d'interès públic.¹² A més, el sectarisme s'està convertint en un fenomen cada vegada més important que il·lustra la mateixa tendència de replegament social cap a la regulació privada, on està desapareixent la línia que hi ha entre la realitat i els fantasmes. S'anima els que no aprecien d'una manera consistent i sana les normes socialment acceptades que facin realitat les seves fantasies i que vagin més enllà dels límits del que s'accepta socialment.

No és l'esfera pública la que genera formes noves de conflicte. Els conflictes originats en aquesta esfera són tan vells com el món. Les noves formes de conflicte apareixen a mesura que es difuminen els límits de l'esfera pública i la privada. Les noves formes de tecnologia i comunicació faciliten aquest procés. Com menys depenen els criminòlegs de la informació sobre la delinqüència que els organismes públics registren mitjançant enquestes a les víctimes i estudis propis, més conscients són de l'existència d'un ampli àmbit de l'esfera privada, de violència intrafamiliar, d'explotació sexual, de subcultura racista.

Per què ens hauria de sorprendre que aquesta realitat oculta influeixi en l'estructura de la delinqüència coneguda? Per què ens hauria de sorprendre el cas Dutroux, l'existència d'assassins en sèrie o les ràtzies d'assassinats d'alumnes

9. DURKIN, K.F.; BRYANT, C.D. «Log on to sex: Some notes on the carnal computer and erotic cyberspace as an emerging research frontier» a: *Deviant Behavior: An interdisciplinary Journal*, vol. 16, núm. 3, 1995, p. 179-200.

10. SCHUTTE, G. J. «Kansspelen». *Justitiële Verkenningen*, núm. 4, 1996, p. 58-68; VAN VONDELEN, «Van kanalisieren, liberaliseren en saneren. Golfbewegingen in het kansspelbeleid». *Justitiële Verkenningen*, núm. 4, 1996, p. 8-17.

11. WELLS, C. «Stalking: The Criminal Law Response». *Criminal Law Review*, juliol de 1997, p. 463.

12. PEELO, M.; SOOTHILL, K. «Personal Power and Public Control: Sex crimes and Problems Pages». *The Howard Journal*, Vol. 33, núm. 1, 1994, p. 10-24.I.

racistes a les seves escoles? Això no són noves formes de violència gratuïta o insensible, de «violència visceral»,¹³ com sovint diuen els mitjans de comunicació. Són símptomes ocasionals d'evolucions ocultes de l'esfera privada, que generen nous tipus de conflictes que, en el futur, faran acte de presència en l'àmbit públic. Els criminòlegs són conscients que els maltractaments als infants solen ser obra de persones que han estat víctimes de la mateixa conducta. Quan aquests símptomes es converteixin en públics d'una manera massiva, serà massa tard per a regular les funcions de socialització de les noves formes de tecnologia i comunicació.

Cal destacar que la conceptualització que fem de la postmodernitat no es veu influïda per la condemna moral de les formes de tecnologia i comunicació esmentades. La tecnologia, per ella mateixa, és neutral; és la manera en què la utilitzem la que en determina els avantatges i desavantatges. Cal destacar les enormes possibilitats que ens ofereixen les noves formes de tecnologia i comunicació. Si en fem un mal ús poden aparèixer noves formes de conflicte, però no necessàriament un nou tipus de ludisme, com durant la Revolució Industrial, quan l'oposició intentava destruir totes i cada una de les màquines de vapor que descobria. L'objectiu hauria de consistir a regular i explotar òptimament les possibilitats, així com aconseguir reduir al màxim els riscos de les noves formes de tecnologia i de comunicació.

Tot i això, aquesta nova evolució toca el nucli del problema de la protecció de la intimitat. Si la policia ha de tenir un paper en la resolució del problema que estem descrivint, és inevitable que penetri en l'entorn familiar més íntim. Aquest tipus d'intervenció és molt delicada i poc habitual. És molt recomanable desenvolupar estratègies policíiques que facilitin la gestió i el control del funcionament de les noves formes de tecnologia i comunicació en lloc d'intervenir directament i sistemàtica en l'esfera domèstica privada de les persones. Seria ideal que els creadors de les polítiques fossin conscients d'aquest problema i que obrissin un debat públic i polític sobre el tema. I, a més, caldria resoldre la qüestió més important de totes: qui controlarà els controladors?

4. LA INTERPENETRACIÓ DELS ÀMBITS SEMIPRIVATS O SEMIPÚBLICS

En la descripció que hem fet de l'esfera industrial no hem fet esment del procés de privatització contínua ni del declivi de l'àmbit públic. Entre el que anomenem àmbit públic i àmbit privat s'han desenvolupat àmbits nous i mixtos (semiprivats o semipúblics). Les societats postmodernes cada vegada contractualitzen més la regulació, el control i la supervisió dels àmbits a què pot accedir el públic a canvi de determinades condicions. Aquestes condicions les governen, més que mai, les condicions del mercat privat, i no les autoritats públiques. La persona que entra en un camp de futbol, una discoteca, una botiga, un magatzem o un aparcament vigilat se sotmet a les normes privades de la casa, i deixa d'estar

13. HALL, S. «Visceral Cultures and Criminal Practices». *Theoretical Criminology*, Vol. 1(4), 1997, p. 453-478.

sotmesa a la norma pública de la llei. En aquest context, l'entrada significa la submissió a les normes del contracte privat entre el propietari i el visitant, el consumidor. Si no us hi sotmeteu, no hi entreu. Així de fàcil.

Aquests àmbits mixtos a què pot accedir el públic però que estan regulats per normes privades han desenvolupat sistemes de vigilància i mitjans de control i seguretat propis. L'acceptació d'aquests dispositius forma part del joc. Si no us sotmeteu a la invasió de la regulació privada en aquests àmbits, no hi podreu entrar. La directriu formal és clara: l'entrada és un acte voluntari del visitant, que no està obligat a entrar. Quan ho fa, se sotmet a les condicions del contracte. El fenomen de la inclusió i l'exclusió social cada vegada està més determinat pel mercat i es converteix en una funció de les normes privades abstractes i no negociades. El control social informal és substituït per «jutges» que tenen competència per a fer investigacions, porters que controlen la vostra identitat, guardes privats que us graven... Si no hi esteu d'acord, no hi entreu. Així de fàcil.

Les condicions del contracte es mantenen implícites, desconegudes per a la persona que hi vol entrar. I aquesta persona només cal que se sotmeti a la conducta discrecional de la representació del propietari privat. En aquest context, la posició de les forces de policia públiques perd claredat. A mesura que aquests àmbits mixtos s'expandeixen i augmenta l'erosió de l'espai públic, la policia es va replegant i queda limitada a l'àmbit del carrer. S'està produint un replegament dels àmbits semiprivats i semipúblics en benefici del sector privat. De tota manera, quan els reguladors privats han de fer front a problemes que no poden resoldre criden la policia pública perquè exerceixi el monopoli legal de la violència. La propietat privada massiva pitja el botó per què hi intervingui la policia, al seu servei, d'acord amb la seva decisió. Comença una nova forma de reactivitat. El que Shearing i Stenning van definir com a associació entre la policia pública i la privada,¹⁴ com a forma d'ampliació de la xarxa, s'hauria d'entendre com a desplaçament del centre del poder. Ja no es considera que la seguretat sigui una qüestió política, sinó un fenomen econòmic i tècnic. Podem parlar de «comercialització de la seguretat».¹⁵

Si concedim els carrers a la policia i donem l'espai privat a la resta d'agents, proporcionarem al sector privat una supremacia econòmica i quantitativa. Com més escàs és l'espai públic, més persones es veuen obligades a complir els codis morals que regulen l'esfera privada.

Aquesta estranya mescla autoreguladora d'àmbits privats i públics també és la responsable de les noves formes de tecnologia i comunicació. La seguretat privada ofereix contínuament nous serveis i noves tecnologies.¹⁶ La tecnologia multimèdia és pluriforme: circuits tancats de televisió, tècniques d'enregistrament

14. SHEARING, Cl. D. «The relation between Public and Private Policing». A: TONRY, M. i MORRIS, N. *Modern Policing*. Chicago-Londres: The University of Chicago Press, 1992, p. 399-434.

15. HOOGENBOOM, B. *Het politiecomplex; over de samenwerking tussen reguliere politie, bijzondere opsporingsdiensten en particuliere recherche*. Arnhem: Gouda Quint, 1994.

16. Cal destacar que el sector no públic augmenta, en quantitat, d'una manera sorprenent. Hauber destaca que als Països Baixos la policia pública ha augmentat un 2 % durant els deu anys anteriors a 1997, mentre que el personal de seguretat privada ha doblat el seu nombre. Sack i Nogala documenten un creixement similar a Alemanya.

electrònic de vídeo i àudio i de localització (tant per satèl·lit com amb altres mètodes), raigs X, espectroscopis d'infrarojos, receptors o detectors de radar i/o magnètics, transmissors de radiofreqüència, localització mitjançant telèfons mòbils, vigilància d'entrades i perímetres (per exemple: «dificultar els objectius»), xarxes de detecció d'alarmes, targetes intel·ligents i sistemes de PIN numèrics, lectura biomètrica de l'ull, la veu o les empremtes digitals, etc.¹⁷ És sorprenent que la majoria d'aquestes tecnologies postmodernes hagin estat desenvolupades en l'àmbit de l'espionatge militar¹⁸ i que sovint incloguin components de recopilació d'intel·ligència, com ara l'escaneig de la vostra identitat.¹⁹

Els bancs i les empreses de venda per correu sedueixen el consumidor perquè agafi més crèdit del que es pot permetre.²⁰ Moltes transaccions es fan invisibles i ja no provenen de persones, sinó d'organitzacions i empreses. Els nous hàbits de compra ja tenen implantació internacional: el comerç electrònic es desenvolupa a través d'Internet i el correu electrònic. Apareixen iniciatives com ara les *megastores*, els clubs de compradors, «Net Bot» i «Excite». La persona que compra amb targeta de crèdit no sap que els seus hàbits de consum són controlats i que es coneix la seva identitat. Els *listbrokers* construeixen noves formes de comerç compilant les adreces de possibles clients i venent les que hi ha al mercat. El consumidor ho té molt difícil per a defensar-se.

En aquest àmbit també és inevitable el problema de la protecció de la intimitat. Mentre que els moviments socials antigament reclamaven una distinció clara entre el que era privat i el que era públic, actualment exigeixen que determinades pràctiques privatitzades rebin una atenció pública i política. No obstant això, si el sector privat desplaça l'autoritat pública, com s'ho farà la policia per a entrar en el terreny perdut sense violar el dret a la intimitat? Com podrà actuar la policia amb legitimitat si el contracte privat té més importància que el contracte social? Com s'ho farà la policia per a protegir els drets civils quan els mateixos civils se sotmeten voluntàriament a la reducció dels seus drets?

5. LA GLOBALITZACIÓ DE LA INTIMITAT INDUSTRIAL MITJANÇANT LES NOVES TECNOLOGIES

Aquest problema encara destaca més en l'àmbit laboral clàssic, del qual ja hem parlat abans. Les noves formes de tecnologia i comunicació reestructuren espectacularment la divisió del temps en temps lliure i temps laboral, i també la divisió entre el lloc de treball i la intimitat domèstica.

17. DECORTE, T.; VAN LAETHEM, W.; VAN OTRIVE, L. «From privatised police to tasks to grey policing - A contribution of research to theory. Seminar GERN on Policing and Security: Social control and the public-private divide». Lovaina, 5-7 juny de 1997.

18. YOUNG, T.R. «Beyond Crime and Punishment: Part 1 - Beginning with Pain and Imprisonment». *Critical Criminology*, Vol. 7, núm. 1, 1996, p. 110-112.

19. VAN EECHE, P. *Criminaliteit in Cyberspace*, Misdrijven, hun opsparing en vervolging op de informatiesnelweg. Mys & Breesch, 1997, p. 121.

20. VAN SWAANINGEN, R. *Critical Criminology - Visions from Europe*. Londres; Sage, 1997, p. 187.

Els empleats tenen telèfons mòbils amb bústies de veu, ordinadors amb sistemes de correu en línia, se'ls demana que participin en conferències telefòniques... Tots aquests instruments fan que les hores de feina (i també el lloc) siguin fluides, mòbils i flexibles. La flexibilitat es converteix en un estàndard de treball i de la seva avaluació. Els empleats estan disponibles permanentment i a qualsevol lloc.

Amb aquestes mateixes noves tecnologies l'empresari pot controlar la disponibilitat del treballador en tot moment. Es crea una impressió enganyosa de tenir més llibertat, la possibilitat de canviar el temps lliure per temps de treball, el lloc de treball per casa. En canvi, tenen tendència a fer que els empleats socialitzin més que mai en un oceà inacabable de disponibilitat, cosa que va en detriment, sobretot, de la seva vida privada domèstica. Hi ha dos tipus d'esferes privades que tendeixen a competir. La protecció de l'empleat per part de l'autoritat pública en el lloc de treball i durant la jornada laboral es converteix en una il·lusió. Tot i que Michel Foucault destacava la funció disciplinària de la tecnologia en el lloc de treball i durant la jornada laboral en l'època moderna, en l'etapa postmoderna la nova revolució tecnològica fa que sigui més fàcil sancionar l'empleat dins de la seva esfera privada domèstica.

Ja no hi ha feines fixes i les que hi ha són força insegures. Els individus, les parelles i les famílies han de desplaçar el seu entorn privat més que mai i les cases fixes, les «llars», es tornen insegures. Cada vegada és més fàcil que els individus perdin la seva identitat en aquestes circumstàncies pluriformes. Les llars i els vincles familiars cada vegada són més febles, especialment perquè cada vegada més actors d'una mateixa comunitat participen en els mateixos mecanismes de flexibilitat.²¹ La cura dels infants s'encarrega a terceres persones i les relacions interpersonals corren el risc de veure's sotmeses als diners...

D'altra banda, també podem veure que aquesta mobilitat extrema, temporal i espacial, fa que sigui difícil dur a terme un control públic i extern de l'activitat econòmica, i que això causa una desregulació. S'està desenvolupant una economia plena paral·lela i la feina submergida està en plena expansió.²² Segons la Comissió Europea als països europeus hi ha, com a mínim, tants treballadors il·legals com persones en atur. Les entitats econòmiques es converteixen en xarxes que podem concebre com a realitats virtuals que canvien ràpidament,²³ preparades per a l'organització del frau tributari, el blanqueig de diners i les estafes. Les noves tecnologies faciliten la circulació de fons enormes a escala internacional i es pot accedir permanentment als serveis de paradisos fiscals d'arreu del món.²⁴ La impressió dominant és que l'Estat està cedint i que cada vegada delega més tasques de control essencials en el sector econòmic.

21. WILSON, W. *When work disappears*. Nova York: Alferd A. Knopf, 1996.

22. VAN DAMME, D. «De terugtocht en heropstanding van de verzorgingsstaat». *Samenleving en Politiek*, Jrg. 1, núm. 9, novembre 1994, p. 30-39.

23. BURBACH, R.; NUNEZ, O.; KAGARLITSKY, B. *Globalization and its Discontents - The rise of the Postmodern socialisms*. Londres: Pluto Press, 1997.

24. HAMPTON, M.P. «Exploring the offshore interface. The relationship between tax havens, tax evasions, corruption and economic development». *Crime, Law & Social Change*, vol. 24, 1996, p. 293-317.

Molts altres problemes de l'àmbit del crim de «guant blanc», més nous i més greus, com ara el frau, la corrupció, les activitats de l'economia paral·lela (com el tràfic de mercaderies diverses) romanen invisibles perquè no es pot emprendre cap mesura preventiva a causa de la vaca sagrada que anomenem «confidencialitat de la banca privada». La intimitat que regna en l'àmbit econòmic i financer fa impossible sistematitzar la informació financera per a crear una major transparència i, certament, una major «publicitat», registres i controls més exhaustius de la banca, el canvi de divises, els titulars de crèdits i les companyies d'assegurances. Els préstecs d'amagatots i il·legals o el blanqueig de diners es poden fer prement un sol botó, ja que les associacions econòmiques i financeres són anònimes, i aquest anonimat es veu facilitat per les noves tecnologies.

Hi ha moltíssimes dades econòmiques i financeres, però el control no està en mans de les autoritats públiques o de la policia. L'economia global crea nous tipus de mercats amb productes legalment prohibits. El comerç d'éssers humans, d'òrgans humans,²⁵ d'animals exòtics, etc. va en augment. Aquests comerços funcionen d'una manera sorprenentment similar al funcionament dels comerços legals. Els investigadors han descobert que la interpenetració de l'economia legal i la il·legal és molt més important que no pas creien.²⁶ Una cosa està molt clara: el que més preocupa els actors de l'economia paral·lela és mantenir les seves activitats fora de les interferències de les autoritats públiques.²⁷

El risc de corrupció és cada vegada més gran, al mateix temps que la força de les autoritats públiques i de la policia disminueix en favor del sector privat. De Maillard destaca que és, especialment, la corrupció de funcionaris, polítics o responsables de la policia (d'Estats afeblits) la que inverteix la relació entre els ciutadans i el poder de l'Estat. En primer lloc, la corrupció és la manera en què es pot invertir la relació entre l'àmbit públic i el privat, i aquest segon àmbit ocupa el lloc del primer. Això significa que la corrupció és, bàsicament, un problema del sector públic, mentre que els assumptes públics ja no es consideren positius, sinó «corruptibles». L'intent, segons De Maillard, de presentar la conducta privada i personal d'un polític com a corrupta és un intent enganyós de restaurar l'autonomia de l'esfera pública.²⁸

Les entitats financeres i econòmiques no només estan transformant el seu entorn privat, sinó que també tenen un efecte cada vegada més important en l'esfera pública. L'ordre públic ja no es pot definir simplement com un problema de manifestacions a gran escala: el que anomenem «conducta social desordenada». El problema de l'ordre públic també és la contaminació de la carn amb dioxines, la intoxicació dels refrescos i la pol·lució dels carrers per part dels megacamions

25. FOSTER, T.W. «Trafficking in Human Organs: An Emerging Form of White-Collar Crime?». *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, vol. 41 (2), 1997, p. 143-144.

26. VAN DUYN, P.C. «The phantom and threat of organized crime». *Crime, Law and Society*, vol. 24, 1996, p. 341-377.

27. VAN DUYN, P.C. «Organized crime, corruption and power». *Crime, Law & Social Change*, vol. 26, 1997, p. 202-213.

28. DE MAILLARD, op. cit., 1996, p. 88-90.

que amenacen l'escàs espai públic. La conducta social desordenada de les empreses privades és una realitat, tot i que sovint no es considera un problema d'ordre públic. Tot i això, si les forces policials volen defensar el seu territori preferit contra una privatització encara més gran, no poden no tenir en compte les reclamacions legítimes relatives als problemes mediambientals, els dels consumidors, de salut pública o de seguretat (i no només els de seguretat). Ja no es poden limitar a mantenir l'ordre públic i es veuran obligades a participar en la creació d'un ordre públic, en defensa d'interessos generals, i també dels de les generacions futures.

6. CONCLUSIÓ: CAP A UNA POLICIA INTEGRADA EN LA SOCIETAT

Les noves formes de tecnologia i comunicació introdueixen altres tipus de conflictes i de delinqüència a la societat. En aquesta ponència no hem tractat el problema del delicte informàtic en el sentit més estricte. Bàsicament, hem intentat descriure com les noves tecnologies ajuden a transformar la relació de l'esfera privada i la pública d'una manera espectacular. Més important encara: els nous canvis provenen de l'esfera privada, que fa que la policia s'enfronti a conflictes i formes de delinqüència desconeguts. La tasca tradicional de la policia —mantenir l'ordre públic— no està preparada per als nous reptes del proper segle. Caldrà reformar parts importants de la funció policial. Si el manteniment de l'ordre per part de la comunitat és la nova fórmula policial per al futur, caldrà que desenvolupi noves estratègies en els nous àmbits.

El sociòleg francès Dominique Monjardet en el seu llibre més intel·ligent²⁹ fa distinció entre les funcions següents en cada model de policia europeu:

1. Hi ha la funció policial de l'ordre públic, o policia de l'autoritat, l'òrgan armat de l'Estat, que és responsable de l'ordre intern i evita el desordre social. En general, aquest tipus de policia té tres branques:

a) una branca responsable de l'ordre públic (en el sentit més limitat de l'expressió);

b) una branca responsable de la intel·ligència criminal, i

c) una branca responsable de les fronteres, els immigrants i els estrangers.

Segons Monjardet, aquest tipus de funció policial és essencialment externa a la societat. Podem dir que envolta, guarda o controla l'àmbit social. La naturalesa d'aquest tipus de funció queda il·lustrada per l'absència o la manca d'efectivitat dels controls socials (en general, indirectes) que s'apliquen.

2. El segon tipus de funció és el d'investigació criminal. Aquesta funció policial utilitza accions restrictives i no contractuals contra els segments de la socie-

29. MONJARDET, D. *Ce que fait la police, Sociologie de la force publique*. París: ed. La Découverte, 1996.

tat que es neguen a complir la llei penal. Essencialment, aquest tipus de funció policial també és una policia de classes, en què cada autoritat intenta criminalitzar l'oposició.

Podem dir que aquest tipus de funció policial forma part de la societat i que aquesta funció reflecteix la definició social de delinqüència. La policia criminal és *de* la societat i no *tracta sobre* la societat i està especialitzada en un segment social concret. La relació amb la societat és indirecta i està influïda per la part superior de l'aparell repressor. En general, el control social queda delegat en aquesta força policial perquè es faci justícia. Això pot provocar dificultats a causa de les interdependències funcionals existents entre el controlador i els controlats. La seva naturalesa tècnica i especialitzada fa que aquesta funció policial sigui, eminentment, de no transparència pública i que només pugui ser controlada pels «experts».

3. Finalment, hi ha la funció policial municipal («policia de la comunitat»), que és l'expressió de l'autoritat local. Com que aquest tipus de policia es basa en el contracte social i el desarmament dels ciutadans té, en primer lloc, una funció social. Això significa que el seu objectiu és crear respecte per l'ordre públic, que no és una ordre de domini, sinó de tranquil·litat.

Aquest tipus de funció policial pot representar-se dins de la societat, de la qual forma part. Només pot funcionar amb eficàcia si està integrada: presència, permanència i intercanvi. El control es fa mitjançant la seva visibilitat pública. En aquest sentit, és bàsic que la funció sigui duta a terme per oficials de policia uniformats.

Monjardet declara que la unificació d'aquests distints tipus de funcions policials en una sola organització de policia és una il·lusió. Aquests tres tipus de funcions només es poden considerar una sola organització policial en temps de crisi, quan l'autoritat ha de mobilitzar tots els mitjans de què disposa per a defensar-se.

En temps normals, cada una d'aquestes funcions actua a la seva manera, amb objectius diferents i tècniques específiques, dins de diferents estructures organitzatives. Tot i que la unificació és una il·lusió, el domini d'una de les funcions sobre l'estructura policial global expressa el tipus de societat en què actua la policia:

- Les societats totalitàries compten amb unes forces policials de l'ordre dominants.
- Les societats dividides, en què el pluralisme de la societat sol ser causa de conflictes, tenen forces policials criminals molt fortes (per exemple: sud d'Itàlia).
- Com més descentralitzada i basada en el consens estigui l'autoritat, i com més topin els mecanismes de control social amb el crim organitzat, més restringida quedarà la policia a les forces policials municipals (per exemple: Suïssa, Canadà anglòfon).

Cada aparell policial es pot considerar una combinació d'aquests tipus de produccions policials, amb una feblesa o força que variaran en relació amb el grau

de consens polític i d'integració social dins d'una formació social concreta. Estic convençut que només una policia integrada en la societat, una policia de comunitat ben articulada, podrà detectar els problemes que hem exposat en aquesta ponència.

En certa manera, la feina de la policia pública en alguns països comença a adaptar-se i a transformar-se. En diversos països, com el Regne Unit (però també els Països Baixos i Bèlgica), la legislació requereix que la policia treballi amb les autoritats locals i amb altres actors locals per a crear plans de seguretat de la comunitat per a les poblacions. Aquests plans impliquen la policia en el disseny i la creació de l'ordre social per a les parts públiques de la població i no només s'interessen pel problema de la delinqüència. Més que mai, la qualitat de l'espai públic passa a ser un tema important i és objecte d'una política local integrada. És una evolució important, però no és suficient.

Cada vegada serà més important fer un seguiment de la invasió de les noves tecnologies en la intimitat domèstica, de la interpenetració dels àmbits semiprivats o semipúblics, de la globalització de la intimitat industrial i financera mitjançant la nova tecnologia. Serà inevitable que el debat sobre el dret a la intimitat se centri en els nous processos i que es reformuli d'una manera nova i postmoderna. Cada vegada serà més important aprendre a tractar i a controlar les noves tecnologies de comunicació de masses sense desenvolupar noves formes de censura. Cada vegada serà més important desenvolupar noves tècniques per a la creació de perfils de delinqüents i víctimes, ja que crearà oportunitats per a detectar els individus vulnerables de la nostra societat.